

23.10.2023

Vastaanottaja:
Lausuntopalvelu.fi

Tehy ry:n lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Johdanto

Hallituksen esityksen tavoitteena on toteuttaa hallitusohjelmaan sisältyviä säästötavoitteita ja maahanmuuttajan oman vastuun lisäämistä omasta kotoutumisestaan. Säästötoimina esitetään kunnille ja hyvinvointialueille maksettavan laskennallisen korvauksen enimmäiskeston lyhentämistä, alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden aikuistumisen tuen yläikärajan laskemista ja tulkkauskustannusten alentamista.

Esityksessä myös arvioidaan tarve muuttaa työvoimapalvelu-uudistuksen ja kotoutumislain kokonaisuudistuksen yhteensovittamisen vuoksi työttömyysturvalakia, kunnan peruspalvelujen valtiosuudesta annettua lakia sekä henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnosta annettua lakia. Muutokset olisivat pääosin teknisluontoisia, säädöshuollollisia.

Hallituksen esityksellä muutettaisiin kotoutumisen edistämisestä annettua lakia (681/2023) joka tulee voimaan 1.1.2025. Lisäksi alaikäisenä ilman huoltajaa tulleen aikuistumisen tuen osalta muutoksia esitetään tehtävän myös voimassa olevaan kotoutumislakiin (1386/2010) alkaen 1.7.2024.

Tehy on antanut tämän lausunnon lausuntopalvelu.fi -palveluun.

Kotoutumislain korvaukset (61–62§)

Tehyllä ei ole lausuttavaa tähän kohtaan

Maksu käyttämättä jääneen tapaamisen tulkkauskustannuksista (32 a §)

Viranomaisen velvollisuudesta huolehtia asian tulkitsemisesta tai kääntämisestä säädetään hallintolain (434/2003) 26§:ssä. Uudenmaan TE-keskus on arvioinut, että 5–10 % kaikista varauksista on peruuttamatta jätettyjä, jolloin tulkkauksen tilaajalle syntyy peruuttamattomasta tulkkauksesta kustannuksia.

Lailla ehdotetaan säädettävän, että kunta tai työvoimaviranomainen voisi periä kotoutuja-asiakkaalta maksun käyttämättä jätetystä palvelusta, mikäli siitä on aiheutunut kunnalle tai työvoimaviranomaiselle tulkitsemiskustannuksia ja mikäli kotoutuja-asiakas ei ole etukäteen perunut aikaa. Maksu voidaan jättää perimättä, mikäli ajan käyttämättä ja peruuttamatta jättämiselle on hyvä syy, mikäli maksun periminen on kohtuutonta ja mikäli asiakas olisi alle 18-vuotias. Tehy pitää hankalana toteuttaa tätä oikeudenmukaisesti. Maksun periminen on kohtuutonta tilanteissa, joissa maksua peritään takaisin haavoittuneisiin ryhmiin kuluilta esimerkiksi terveystalveluiden peruuttamatta jätetyn ajan osalta.

23.10.2023

Ajan peruuttamatta jättäminen voi jäädä tekemättä järjestelmän vaikeuden, kielihaasteiden, kuormittavan elämäntilanteen tai mielenterveysongelmien vuoksi. Tulkitsemisen kustannusten siirto kotoutujille toisi vain vähän säästöjä, mutta toisi sen sijaan lisää hallinnollisia menettelyjä, valituksia ja byrokratiaa ja kotoutujille kuormitusta ja taloudellisia haasteita. Ehdotetut toimet saattavat vähentää tulkkauksen käyttöä: Tulkkausten vähentämisellä saattaa olla sekä asiakkaan että palveluntarjoajan oikeusturvaa heikentäviä vaikutuksia. Tehy ei kannata kustannusten perimisen automaattista siirtoa kotoutujille vaan kannustaa toimiin, joilla voidaan vaikuttaa siihen, että peruuttamattomien aikojen ja sen myötä peruuttamatta jätettyjen tulkkausten kustannukset jäävät mahdollisimman pieniksi.

Alaikäisenä yksin tulleiden tuki (34, 69§)

Alaikäisenä ilman huoltajaa tulleet lapset ovat erityisen haavoittuva ryhmä. Sekä hyvinvointialueella että kunnalla on velvoite järjestää alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleille nuorille heidän tarvitsemiaan palveluita. Kyseessä on subjektiivinen oikeus. Nuorille 18–24-vuotiaille tarjotaan kokonaisvaltaista tukea tarkoituksena auttaa aikuistuvaa nuorta saavuttamaan riittävät valmiudet itsenäisen elämän aloittamiselle.

Hallitusohjelmassa on kirjaus siitä, että voimassa olevan kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) mukainen aikuistumisen tuen saamisen ikäraja tulisi laskea samalle tasolla kuin lastensuojelulain (417/2007) mukaisessa lastensuojelun jälkihuollossa. Nykyisin ikäraja on molemmissa laeissa 25 vuotta ja sitä esitetään hallitusohjelman mukaisesti laskettavan molemmissa 23 ikävuoteen. Lastensuojelun jälkihuollon ikäraja nostettiin lailla lastensuojelulain muuttamisesta (542/2019) 21 ikävuodesta 25 vuoteen. Vastaavasti lailla kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta (564/2020) nostettiin kotoutumislain mukaisen aikuistumisen tuen ikärajaa 21 ikävuodesta 25 ikävuoteen.

Aikuistumisen tuen avulla voidaan tehokkaasti tukea nuorten kotoutumista ja ehkäistä heidän syrjäytymistään. Ikärajan lasku voisi johtaa siihen, että nuoret tarvitsevat kuitenkin esimerkiksi aikuissosiaalityön palveluita tai mielenterveyspalveluita ja kokonaistaloudellisesti arvioituna säästöt jäisivät vähäisiksi. Ikäraja on juuri nostettu edellisellä hallituskaudella, eikä sen vaikutusten arviointia ole tehty. Aikuistumisen tuen ikärajan lasku 23 vuoteen kohdistuisi vuosittain noin 280–400 täysi-ikäiseen nuoreen. Aikuistumisen tukeen liittyvät rajaukset ja niihin mahdollisesti sisältyvät riskit kohdistuisivat erityisesti haavoittuvassa asemassa oleviin nuoriin maahanmuuttajamiehiin. Nuorisoriikollisuuden, jengiytymisen ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi on huolehdittava nuorten aikuisten hyvinvoinnista ja kiinnittymisestä yhteiskuntaan, eikä Tehy siksi kannata ikärajan laskemista 23 ikävuoteen.

Pakolaisten vastaanotto (44§)

Tehyllä ei ole lausuttavaa tähän kohtaan

Muut huomiot

Kotoutumistoimet tutkitusti edistävät kotoutumista ja ovat kannattavia etenkin maahanmuuton alkuvaiheessa. Etenkin varhaisvaiheessa tarjotut ja ennaltaehkäisevät palvelut ovat korjaavia palveluita tuloksellisimpia ja kannattavampia, myös taloudellisesti.

23.10.2023

Onnistuneilla kotoutumistoimilla voidaan parantaa maahanmuuttajien kiinnittymistä työmarkkinoille, nopeuttaa heidän työllistymistään ja auttaa saamaan parempia työpaikkoja. Riskinä on, mikäli kotoutumista ja työllistymistä edistäviä palveluita ei saada riittävästi maahanmuuton alkuvaiheessa, että palveluntarve kasvaa. Tämä on ristiriidassa hallituksen tavoitteleman nopean kotoutumisen ja työllistymisen tavoitteen kanssa. Samoin on riskinä, että mikäli tarvittavia sote-palveluita ei ole maahanmuuton alkuvaiheessa tarjolla, palvelutarve kasvaa myöhemmin. Ennaltaehkäisevä sosiaalityö on sekä yksilön että yhteiskunnan kannalta kannattavampi palvelumuoto kuin raskaammat sosiaalityön palvelut. Vanhempien kotoutumisen tuki vaikuttaa myös koko perheen hyvinvointiin ja kotoutumiseen sekä lasten koulutus- ja työllisyyspolkuihin.

Hallituksen päätösten tulee perustua tutkittuun tietoon. On parannettava tilastointia ja tutkimusta, jotta päätökset voidaan tehdä oikein perustein. Tulee myös arvioida päätösten vaikutuksia ja seurata laatua. Esimerkiksi laskennallisen korvausajan mahdollisen lyhentämisen vaikutuksia kuntapaikkojen määrään, kotoutumispalveluihin ja maahanmuuttajataustaisten lasten osallistamiseen varhaiskasvatukseen tulee seurata ja arvioida.

Tehy kannattaa toimia maahanmuuttajaäitien aseman parantamiseksi. Kotoutumistoimia tulee suunnata maahanmuuttajaäideille, lapsille ja lasten varhaiskasvatukseen sekä erityisesti turvata mahdollisuudet sote-palveluihin ja niiden yhteydessä varmistaa mahdollisuus tulkkien käyttöön.

Helsingissä 23.10.2023

Millariikka Rytönen
puheenjohtaja
Tehy ry

Lisätietoja: kansainvälisten asioiden päällikkö Sari Koivuniemi sari.koivuniemi@tehy.fi